

YEREL YÖNETİMLERDE KURUMSAL ARŞİVLERİN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİ

SUSTAINABILITY OF CORPORATE ARCHIVES IN LOCAL GOVERNMENTS

Yasin ŞEŞEN*

Alpaslan Hamdi KUZUCUOĞLU**

Özet

Türkiye, geçmişinden günümüze kadar Asya ve Avrupa kıtaları arasında bir nevi geçiş güzergâhı durumunu sürdürmüştür. Türkiye bu statüsünün gereği olarak, geçmişten günümüze birçok farklı medeniyetten arda kalan kültürel birikimi bünyesinde taşımaktadır. Türkiye, halihazırda bu birikimli statüsünü kent kavramı altında verimli şekilde korumaya devam etmektedir. Edirne'den Ardahan'a kadar tüm kentlerde, kent kültürü gelişmiştir. Kent kültürünün ilerlediği şehirlerdeki tüm tarihi birikim, zaman içerisinde yerel yönetimlerinde kendilerini ifade edebilecekleri bir mecraya doğru yönlendirilmiştir.

Bununla birlikte Türkiye'de yerel yönetim arşivlerinin sayısı yeterli değildir. Kurulan yerel yönetim arşivlerinin de devamlılığı konusunda da sıkıntılı ve aşılmaz güç durumlar mevcuttur. Yerel yönetim arşivlerinin korunması amacıyla, bu konuda ortaya çıkabilecek tüm risk faktörleri dikkate alınmalıdır. Tüm bu durumlardan yola çıkılarak şu hipotez öne sürülebilir; ülkemizde yerel yönetim arşivlerinin sayısının ve niteliğinin artırılması ve devamlılıklarının sağlanması gerekmektedir.

Çalışmada yerel yönetimlerin kurumsal arşivlerin kurulması, yapılandırılması ve gelişimi ile ilgili aşamalara değinilmiş ve kurumsal arşivlerin korunması konusunda yapılması gerekenler ortaya koyulmuştur. Araştırmadaki hedef, yerel yönetimlerin kültürel mirası korumaları ile ilgili bir farkındalık getirmektir. Çalışma, ortaya çıkan bulgulara yönelik öneriler geliştirilerek sonlandırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Arşiv, Stratejik Yönetim, Planlama, Risk Faktörleri, Yerel Yönetimler.

Abstracts

From the past to the present Turkey has maintained a kind of transit route between the continents of Asia and Europe. As a requirement of this status Turkey has the cultural background that remains of many different civilizations from the past to the present. Turkey continues to maintain this cumulative status efficiently under

---

* Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Öğrencisi -TÜRKİYE ysesen@ankara.edu.tr

** İstanbul Medeniyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü İstanbul-TÜRKİYE alpkuzucuoglu@gmail.com

the concept of the city. In all cities from Edirne to Ardahan city culture has developed. All the historical accumulation in the cities where city culture has progressed has been directed towards a medium in which they can express themselves in their local governments over time.

However, the number of local government archives in Turkey is not sufficient. There are difficult and difficult situations regarding the continuity of the established local government archives. In order to preserve local government archives all risk factors that may arise in this regard should be taken into account. The following hypothesis can be put forward by starting from all these situations: the number and quality of local government archives in our country should be increased and their continuity should be ensured.

In the study the stages related to the establishment, structuring and development of corporate archives in local governments were discussed and the needs to be done about the protection of corporate archives were laid out. The goal in the research is to bring an awareness of local governments cultural heritage protections. The study was concluded by developing recommendations for the findings.

Keywords: Archives, Strategic Management, Planning, Risk Factors, Local Governments.

1. Giriş

Yerel yönetimler, belirli bir coğrafi bölgede yaşayan insanların kendi seçtikleri ve kendilerine hizmet getirmekle görevli olan tüzel kişiliklerdir. Türkiye’de yerel yönetimler 1876 Anayasası ile başlamış; 1921, 1924, 1961 ve 1982 Anayasalarında da yer almıştır. “*Yerel yönetim, ulusal sınırlar içerisindeki değişik büyüklüklerdeki topluluklarda yaşayan insanların, ortak ve yerel nitelikteki gereksinimlerini karşılamak amacıyla kurulan ve hukuk düzeni içerisinde oluşturulmuş olan anayasal kuruluşlardır. Yerel Yönetim Kuruluşları ise; a) il özel idaresi b) belediye idaresi c) köy idaresi olarak kategorize edilmektedir. Yerel yönetim birimlerinin hangi ölçüğünde olursa olsun, sorumlu olduğu ilin, ilçenin, köyün ya da mahallenin kültürel, tarihi ve sanatsal dokusunu koruma, halk arasında hemşehrilik bağlamında da olsa kendi öz değerlerini koruyarak aidiyet duygusunu güçlendirme gibi görevleri olduğu dikkati çekmektedir*” (“5393 Sayılı Belediye Kanunu”, 2005).

Yerel yönetimlerin ürettikleri belgelerin toparlandığı, kendilerine özel nitelik taşıyan idari arşiv birimleri bulunmaktadır. “*Yerel yönetimlerin idari görev ve sorumlulukları çerçevesinde yürüttüğü faaliyetler sonucu üretilen ya da kuruma alınan belgeler, söz konusu yönetimin idari arşiv belgelerini oluşturmaktadır*” (Rukancı, 2016, s. 2). İdari arşiv belgeleri zaman içerisinde bir araya getirilerek, yerel yönetim arşivleri ortaya çıkarılmaktadır.

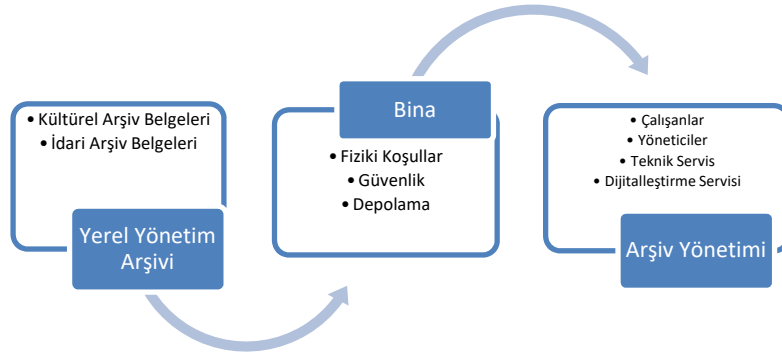
Çalışmada öncelikle Türkiye’deki yerel yönetim arşivlerinden İstanbul Büyükşehir Belediyesi Arşivi, İstanbul Başakşehir Belediyesi E-Arşivi,

Antalya Büyükşehir Belediyesi Arşivi, Diyarbakır Büyükşehir Şehir Belediyesi Arşivi, Eskişehir Odunpazarı Belediyesi Arşivi, Tekirdağ Büyükşehir Belediyesi Arşivi; yurtdışı yerel yönetim arşivlerinden Viktoria Belediye Arşivi incelenmiştir. Daha sonra karşılaştırmadan elde edilen verilerle yerel yönetim arşivlerinin planlanması, kurulması, devamlılığının sağlanması vb. birçok konuda yapılması gerekenler ortaya konulmuştur. Çalışma, ana konu olan yerel yönetimlerin arşivlerinin düzenlenmesi konusuyla devam etmiş ve sonuç kısmında da yerel yönetimlerde kurulan ve/veya ileride kurulacak olan arşivlerin kurulma koşulları, yapılandırılması, devamlılığı konusunda geleceğe yönelik bir model ortaya koyulmuştur. Çalışma, öneriler kısmı ile bitirilmiştir.

2. Araştırmanın Yöntemi ve Metodolojisi

Çalışmanın asıl alanını oluşturan yerel yönetimlerde kurum arşivlerinin korunması konusunda, literatürde daha önceden ortaya konulan çalışmalar kuramsal yönden incelenmiştir. Çalışma konusu belirlendikten sonra, konuya özgü ulusal ve uluslararası alan yazınından da alıntılar yapılarak çalışmanın verileri oluşturulmuştur.

Bununla ilgili olarak Yerel Yönetim Arşivleri Sürdürülebilirlik Modeli geliştirilmiştir. Buna göre arşiv, arşiv binaları, arşiv binalarının ve materyallerinin korunması ve arşiv yönetimi sürecinin hayata geçirilmesi aşamalarından oluşan bir zincir ile stratejik bir modelin ortaya konulması konusu değerlendirilmiştir(Şekil 1).

Şekil 1: Yerel Yönetim Arşivleri Sürdürülebilirlik Modeli

3. Yurtiçi (Türkiye'deki) Yerel Yönetim Arşivleri

Yurtiçindeki yerel yönetim arşivleri üzerine yapılan incelemelerde, Türkiye'de yerel yönetimlerde olan arşivlerden bazılarına ulaşılabilmektedir. Bu arşivlerin bilgilerinin ulaşılabildiği web siteleri aşağıda tabloda gösterilmiştir:

Tablo 1: Yurtiçi (Türkiye'deki) Yerel Yönetim Arşivleri

Yerel Yönetim Arşivleri	Arşivlerin Web Adresleri
İstanbul Büyükşehir Belediyesi Arşiv Müdürlüğü	www.ibb.istanbul/CorporateUnit/Detail/52
İstanbul Başakşehir Belediyesi E-Arşivi	www.basaksehir.bel.tr/icerik/2107/dijital-arsiv?open=590
Antalya Büyükşehir Belediyesi Arşiv Müdürlüğü	www.antalya.bel.tr/birimler/arsiv-subemudurlugu
Diyarbakır Büyükşehir Şehir Belediyesi Kültür ve Turizm Daire Başkanlığı	turizm.diyarbakir.bel.tr/tr/rkat/Belediye_Foto%C4%9Fraf_Ar%C5%9Fivi
Eskişehir Odunpazarı Belediyesi Arşivi	www.odunpazarı.bel.tr/odunpazaribelediyesi-50-arsiv_binasi
Tekirdağ Büyükşehir Belediyesi Arşivi	www.tekirdag.bel.tr/birim/115

3.1. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Arşiv Müdürlüğü:

Belediyenin yürüttüğü arşiv hizmetleri hakkındaki bilgiler aşağıda verilmiştir:

- Devlet Arşivleri Başkanlığının çıkardığı arşiv mevzuatına uygun bir arşiv politikası yürütmek ve zaman içerisinde mevzuat içeriğinde gerçekleşen değişimlere göre arşivlerin adaptasyonunu sağlamak,
- Birim arşivlerinden, yasal prosedürler süresi dolan arşiv malzemelerinin kurum arşivine aktarılmasını sağlamak,
- Kurum arşivinde saklama süreleri dolmuş malzemelerin Devlet Arşivleri Başkanlığına devrini takip etmek,
- Kurum ve birim arşivi materyallerinin elektronik ortama aktarılmasını sağlamaktır.

Şekil 2: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yerel Yönetim Arşivi

3.2. İstanbul Başakşehir Belediyesi E-Arşivi

Başakşehir Belediyesi arşivleme çalışmalarında E-Belediye kurulumuna ağırlık vermektedir. E-Belediye Projesi kapsamında 2.203.672 adet evraktan oluşan 159.678 dosya TSE 13298 Standardına göre dijital ortama aktarılmıştır.

Dijital arşiv durumuna gelmiş materyaller sayesinde, çeşitli kriterlere göre kodlanmış evrakların tahrip olması da engellenmektedir. Dijital arşiv projesi ile birlikte verilecek hizmetlerle ilgili bilgilere Yönetim Bilgi Sistemi üzerinden ulaşılabilmektedir.

3.3. Antalya Büyükşehir Belediyesi Arşiv Müdürlüğü

Belediyenin arşiv hizmetleri hakkındaki bilgiler aşağıda verilmiştir:

- 3473 Sayılı Kanun ve Devlet Arşiv Hizmetleri Hakkında Yönetmeliğine uygun şekilde belediye birimlerinde arşiv hizmetlerinin işlerliğini sağlamak,
- Birimlerde saklama süresi tamamlanan ve birimlerce kurum arşivine intikal ettirilecek malzemenin kontrolünü sağlamak,
- Kurum arşivince ilgili yasa ve yönetmelikler çerçevesinde muhafazasına lüzum görülmeyen evrakların, Devlet Arşivleri Başkanlığına devrinin yapılmasını sağlamak,
- Antalya Büyükşehir Belediyesinden yazılı taleplerle belge isteyen vatandaşların belgelerden faydalanabilmesini sağlamaktır.

3.4. Diyarbakır Büyükşehir Şehir Belediyesi Kültür ve Turizm Daire Başkanlığı

Belediyenin Fotoğraf Arşivi tutulmaktadır. Arşivin dışarıdan bir görüntüsü Şekil 3'de verilebilir.

Şekil 3: Diyarbakır Büyükşehir Şehir Belediyesi Yerel Yönetim Arşivi

3.5. Eskişehir Odunpazarı Belediyesi Arşivi

Odunpazarı Belediyesi tarafından, belediyeye ait evrakların sağlıklı bir ortamda arşivlenebilmesi için modern bir arşiv binası inşa edilmiştir.

Şekil 4: Eskişehir Odunpazarı Yerel Yönetim Arşivi

3.6. Tekirdağ Büyükşehir Belediyesi Arşivi

Belediyenin arşiv hizmetleri hakkındaki bilgiler aşağıda verilmiştir:

- Belediye bünyesinde muhafazasına lüzum kalmayan evrak, dosya, defter vb. arşivlik malzemeyi tasniflemek ve ayıklamak,
- Muhafazasına lüzum görülmeyenler belgelerin ilgili mevzuat hükümlerine göre ayıklanarak imha edilmesini sağlamak,
- 5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununun 44'üncü maddesi kapsamında Müdürlük bünyesindeki taşınır mallara dair işlemlerin kayıt ve kontrolünü yapmaktır.

4. Yurtdışındaki Yerel Yönetim Arşivleri

Avrupa'da yerel yönetim arşivlerinin koleksiyonları içerisinde bulunan ve tahmini üretim tarihi olarak M.S. 700-800 yılları arası olan, Almanya ve Fransa Devlet arşivlerinde balmumuyla mühürlenmiş parşömenlerden oluşan çeşitli senetler ve fermanlar bulunmaktadır. Bu belgeler nitelik ve nicelik olarak önemli belgelerdir. *“Senet ve fermanlara ilişkin ilk arşivler manastırlarda ortaya çıkmıştır. Kent ve devlet arşivleri bir dönem daha sonra ortaya çıkmıştır”*(aktaran Rukancı, A What's What, 1985,s. 34).

Yurtdışı yerel yönetim arşivlerinin ele alınması konusunda, Kanada'nın Viktoria Şehir Belediyesinin hedef kullanıcı tespiti ve arşiv faaliyetleri çalışmaya ışık tutabilir. Viktoria Şehir Belediyesi Arşivi hakkında, geniş bir bilgi olarak Rukancı'nın ilgili makalesinden şu bilgiler alıntılanabilir: *“Viktoria Şehir Belediyesi Arşivi, sık sık bilgi edinme hakkı altında belirli*

erişim haklarına sahip olan bir birimdir. Bu arşivde, kamu yönetimi, tarih, sağlık ve sosyal politika öğrencileri çalışmaları için değerli bilgiler bulabilirler. Biyografi yazarları, yazarlar, tarihçiler, kamu yöneticileri, planlamacılar, soy bilimciler, sosyologlar, bilim adamları, ekonomistler ve diğerleri de geçmişi analiz etmek ve bugünü anlamak ve geleceğe hazırlanmak için arşiv belgelerini kullanırlar”(Rukancı, 2016, s. 8).

Viktoria Şehir Belediyesi Arşivinin kuruluş amacı; arşiv materyallerini sivil ve özel belge formunda Viktoria Şehrinin tarihini belgelemek için tanımlamak, sağlamak, korumak ve erişilebilir hale getirmektir. Bu talimatın özel arşivlerle ve arşiv toplum ilişkisi ile ilgili süreçleri mevcuttur. Bu süreçler şu şekilde yorumlanabilir:

Viktoria Şehir Belediyesi Arşivi incelendiğinde elde edilen veriler şu şekilde aşağıda maddelenerek yorumlanabilir:

- Viktoria Şehrinin tarihini gösteren özel belgeler, aynı zamanda arşivler tarafından korunmaktadır. Özel belgeler olarak seçilmiş evraklarda yöneticiler, bunların şehrin yönetimi ile ilişkili kurulları ve bunların diğer organizasyonlar ile olan bağlantılarına ilişkin detaylı bilgiler bulunmaktadır.
- Arşivler kamu kuruluşu olduğu için bütün araştırmacı sınıflarına açık ve eşit olarak erişilebilir durumdadırlar. Arşiv materyalleri ve arşiv uygulamaları herhangi bir yasal veya etik zorunluluk olmadan, malzemelerin fiziksel bütünlüğü koşullarına bağlı şekilde araştırmaya uygun durumda olacaktır.
- Arşivler, diğer miras kuruluşları ve arşiv kurumları ile satın alma yolu ve arşiv kayıtlarının paylaşılması noktasında önemli bir iş birliği ortaya koyarak, geleceğe yönelik olarak daha büyük bir farkındalık yaratmak ve Viktoria Şehri mirasının korunması noktasında araştırmacıları teşvik etmek için çabalamaktadır.
- Arşiv kayıtları kullanıldıkları zaman değerlidir. Bir belediye toplumdan izole olamaz. Arşiv kayıtlarını araştırmacılar için elverişli yaparak, belediyeler iyi yurttaşlık örneği göstermekte ve toplumun kendisini daha derinden anlamasına katkıda bulunmaktadır.
- Toplumun belgesel mirasının korunması ve saklanması belediye profilini yükseltmek ve bütçesinin akıllıca harcandığını kanıtlamak açısından verimli bir yoldur. Belediye yönetimi, vatandaşa karşı sorumludur ve arşiv kayıtlarına erişim sunulması yönetimin kamu imajının da gelişmesini sağlayacaktır.

- Arşivcilikte ileri ülkelerden biri olan Kanada'nın Viktoria Şehir Belediyesinde uygulanan ve benimsenen özel arşiv algısı ve söz konusu belgelerin kültürel miras kapsamında değerlendirilmesine yönelik bakış açısı ve uygulamalarının gelişmişlik seviyesinin incelenmesi, ülkemizde dağınık bir biçimde yürütülen yerel yönetimlerin arşivcilik çalışmalarına örnek olabilir.

Viktoria Şehir Belediyesi Arşivi incelendiğinde elde edilen veriler şu şekilde aşağıda maddelenerek yorumlanabilir:

- Yurtdışı örneği olan Viktoria Şehir Belediyesi Arşivi incelendiğinde, vatandaşa yönelik bir belediye arşivi oluşturulduğu görülmektedir. Şehir plancıları, tarihçiler gibi farklı meslek gruplarının da ihtiyaçları düşünülmüştür. Viktoria Şehir Belediyesi Arşivinin amacı; arşiv materyallerini özel belge formatında, Viktoria Şehrinin tarihini belgelemek amacıyla tanımlamak, sağlamak, korumak ve erişilebilir hale getirmektir.
- Viktoria Şehir Belediyesi Arşivi, diğer miras kuruluşları ve arşiv kurumları ile birlikte, belediye arşivini geliştirmek için uğraşmaktadır. Arşiv kayıtlarının kullanılması teşvik edilmektedir.

5. Yurtiçi ve Yurtdışı Yerel Yönetim Arşivlerinin Karşılaştırılması

Türkiye'deki belediye arşivleri incelendiğinde, kurumun öncelikli olarak her türlü devlete izahat ve hesap verilebilir durumda olması amaçlanmaktadır. Resmi olarak birim arşivi bakış açısı mevcuttur. Kullanıcı dostu bir arşivcilik anlayışı hâkim olmalıdır. Prosedürler yerine getirilmektedir fakat arşivler yurtdışında olduğu gibi kurum dışındaki kullanıcılara çok fazla açık değildir. Bu durum düzeltilerek, arşivler kurum dışındaki kullanıcılara da açık hale getirilmelidir.

Arşivcilikte ileri ülkelerden biri olan Kanada'nın Viktoria Şehir Belediyesi Arşivi özel arşiv algısı ve söz konusu belgelerin kültürel miras kapsamında değerlendirilmesine yönelik bakış açısı ve uygulamaları Türkiye'de dağınık biçimde yürütülen yerel yönetimlerde arşivcilik faaliyetlerine örnek olarak gösterilebilir. Yurtdışında özel arşiv algısı varken; ülkemizde resmi arşiv algısı yoğunluktadır.

6. Yerel Yönetimlerde İdari Arşiv Kavramı

Yerel yönetim arşivleri, yerel yönetimlerin faaliyetleri sonucunda oluşmaktadır. Yerel yönetim arşivleri, yerel yönetim sınırları içerisinde yaşayan vatandaşların geçmiş zaman içinde ürettiği kültürü düzenleyen, bu kültürü gelecek nesillere taşıyan ve vatandaşların kullanımına sunan kurumlardır. Bu nedenle yerel yönetim arşivleri, geçmiş ve gelecek arasındaki bir kültür köprüsü olarak düşünülebilir.

Yerel yönetim arşivleri, hizmet verdikleri il/ilçe vb. yerlerde gelecekte hayata geçirecekleri faaliyetlerine yönelik hedef kullanıcılarını tespit etmek amacıyla taşımaktadırlar. Yerel yönetimler sağlık, eğitim, spor, çevre, sosyal hizmet, kütüphane vb. çeşitli halka dönük hizmetleri hayata geçirdikten sonra, geleneksel dayanışma ve katılımı sağlamayı görev edinmektedirler. Fakat insan hafızasının eksik olmasından dolayı yerel yönetimler ileriki nesillere yönelik kalıcı materyaller ortaya koymalıdır. Bu materyallerin her türlü organizasyonunu sağlayabilecekleri potansiyel yapı da ‘Yerel Yönetimlerin İdari Arşiv Birimleridir’. İdari arşivler kültürel kimliğimizi dünden bugüne, bugünden de yarına taşıma görevi üstlenen bir kurum düzeyinde işlevini yerine getirir.

Ülkemizde tarihi ve kültürel varlıkların korunması konusunda uluslararası bir düzeyde sorumluluk alınmalıdır. *“Bu amaçla koruma faaliyetlerinde görevli olan tüm kadroların, koruma alanına ilişkin ulusal aktörlerin, uluslararası bir platformda gelişme ve kararları tanınması, uzlaşma ve iletişim zemininde bir arada bulunması gereklidir”* (ICOMOS, 2013, s. 1).

İdari arşivler, kültürel mirasın korunmasında önemli bir statüde bulunmaktadır. *“Kültürel mirası koruma girişimi, bir bilanço işlemidir ve gelecek kuşaklara bir hesap verme sorumluluğudur. Bu sorumluluğu da kamu ve yerel yöneticilerinin yerine getirmesi gerekmektedir”* (Ortaylı, 2002, s. 107).

6.1. İdari Arşivlerde Bulunması Gereken Özgün Belgeler

- Fotoğraflar
- Mektuplar, kartpostallar
- Çizimler, tablolar, haritalar, planlar vb.
- Efemeralar (Afiş, broşür, bilet vb.) bunlardan bazılarıdır.

Bir yerel yönetim arşivinde bulunması gereken materyallerden olan fotoğraflar, ait olduğu yerel yönetim biriminin geçmişine ışık tutan en önemli kaynaklardır. Fotoğraflar ile tüm anılar taze tutulabilir. Geçmişte unutulmuş birçok ayrıntı gün yüzüne çıkarılabilir. Mektuplar, kartpostallar, çizimler, tablolar, haritalar, planlar vb. kültürel arşiv biriminde önemli yer tutan materyallerdir. Fotoğraflarda bulunmayan birçok ayrıntılı bilgiye bu

materyallerden erişilebilir. Örneğin efemera, arşivsel verilerin üretildiği andaki değerini gösterme açısından önemli bir yere sahiptir. Efemera aynı zamanda sosyal tarihçilik alanına da katkı sağlar. Efemeraların toplanmasında belirli bir amaç ve geleceğe taşınma kaygısı vardır.

6.2. İdari Arşivlerin Yapılandırılma Süreci

Yerel yönetimlerin kültürel görevleri yerine getirilmesi için ülkemizde kanuni ve mali olanaklar gün geçtikçe yenilenmektedir. Kültür hizmetleri, merkezi yönetim ile yerel yönetimlerin ortaklaşa yürüttüğü hizmetlerdir. Bu hizmetler kamu yönetimi dışında yer alan bireylere de yönelik durumdadır. Bu hizmetler içerisinde ağırlıklı olarak kütüphanecilik, sahne sanatları, sinema, müzik, güzel sanatlar ve müzelerle ilgili hizmetler yer almaktadır.

Türkiye'deki yerel yönetim arşivleri incelendiğinde hem bilgi belge yönetimine hem de arşiv faaliyetlerine yer verdikleri ancak bu çalışmaların daha geniş kesimlere yaygınlaştırılmasının önemi görülmektedir. Belediyelerde arşiv olarak kullanılan mekânlar bodrum katları olabilmektedir. Bu birimlerde kullanılmayan demirbaş eşya, çalışmayan fotokopi aleti ve bilgisayarlar vb. malzemeler de bulunabilmektedir. Gelişigüzel, kayıt tutulmadan bırakılan belge ve dosyalar aradan yıllar geçtikten sonra yok olup gitmektedirler. Gözlemlenen pek çok belediye arşivinin standartlara uygun bir arşiv deposuna sahip olmadığı görülmektedir. Tüm bunların yanında sadece iyi hazırlanmış, standartlara uygun bir depo ile yerel yönetimlerde arşivciliğin mükemmel yapıldığı/yapılacağı iddia edilemez. Eşyanın tabiatı gereği, eşyayı kullanan kişinin de nitelikli olması gerekmektedir. Arşiv işlemlerinde çalıştırılacak personelin Arşivcilik/Kütüphanecilik/Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü mezunu olması gerekmektedir.

Bilgi ve Belge Yönetimi, sadece işlemi biten dosyaların arşive yerleştirilmesi işlemi değildir. Belgenin üretim aşamasından, arşive intikaline kadar olan tüm süreci takip eden bir yönetim tarzıdır. Bütün yerel yönetim arşivlerinin Resmi Yazışma Kuralları Yönetmeliği'ne uyması, yazışmalarda haberleşme kodu kullanması, standart dosya planına göre dosyalama yapması ve arşiv hizmetlerini de "Devlet Arşiv Hizmetleri Hakkında Yönetmelik" hükümlerine uygun yürütmesi zorunludur. Bu açıdan yerel yönetim arşivleri, ilgili devlet kuruluşları tarafından denetlenmektedir.

7. Genel Değerlendirme

Belediyeler, iş yoğunluğu olarak sürekli çalışan, bütçe ve hizmet harcaması yüksek olan, halkın ihtiyaçlarını yerine getirmek için kurulan yerel yönetimlerdir. Hem halkın ve çevrenin kültürel belleği hem de yönetimin resmi işlerinin delillerini düzenli olarak saklamak ve hizmete sunmakla

görevlidirler. Belediyelerin orijinal ve çoğu zaman da tek nüsha olan bilgi kaynakları, arşivleridir. Bu bilgi kaynakları kimi zaman bir fotoğraf, kimi zaman bir harita, bazen eski tapu belgesi vb. farklı materyallerden oluşabilmektedir. Belediyelerin görev çeşitliliği göz önünde alındığında bu belge çeşitlerini de çoğaltmak mümkündür. Belediye arşivleri geçmişe hapsedilmiş belgeler ya da bunların yer aldığı bir depo değil, yönetimin bugün ve gelecekteki faaliyetlerine ışık tutması gereken bilgi hazineleridir.

Yerel yönetimlerimizde, arşivleme işlevinden sorumlu yeterli ve yetkin personel bulunup-bulunmadığı muallâktadır. Personel alımında belediyenin ihtiyaçları çoğu zamana göz ardı edilebilmektedir. Bu eksikliklerden dolayı, yurtiçindeki belediye arşivlerinde hizmetlerin verimliliği düşmektedir. Bu konuda hayata geçirilmesi gerekenler hakkında Rukancı şunu söylemektedir: *“Ülkemizde aynı zamanda arşivcilik eğitiminin kısmen de olsa verilebildiği Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü mezunlarına belediyelerde istihdam olanağı sağlamak için gerekli yasal zorunluluk yoktur. Zira ülkemizde yaklaşık 20 yıldır arşivcilik mezunları için arşivci adı altında bir memur ya da uzman kadrosu da ihdas edilmemiştir. Belediyeler arşivci istihdamı ile modern arşivler kurabilecekler ve tıpkı diğer hizmetleri gibi arşivcilik hizmetleri ile de dikkati çekmeyi başaracaklardır”*(Rukancı, 2010, s. 3).

8. Sonuç ve Öneriler

Çalışmada ele alınan konulardan elde edilen veriler, genel değerlendirme bölümünde ele alınmıştır. Türkiye’de Yerel Yönetimlerde kurulmuş olan Kültürel Arşivlerin eksik yanlarının olduğu aşikârdır. Bu eksik yönlerin ivedilikle düzeltilmesi gerekmektedir. Bu amaçla Yerel Yönetim Kültürel Arşivlerinin gelecekte daha verimli şekilde hizmet verebilmesi amacıyla şu öneriler ortaya konulabilir:

- ✓ Yerel yönetimler arşiv kurumuna başlarken, kendilerine rehber olması amacıyla Kurum Arşiv Yönetmeliği oluşturmalıdırlar. Bu yönetmeliğe uygun koşullar en kısa sürede hayata geçirilmelidir.
- ✓ Yerel yönetimler, kurum arşiv hizmetlerine yönelik oluşturdukları yönetmeliklerin uygulanması amacıyla ulusal ve uluslararası düzeyde çaba harcamalı ve bu hizmetleri bir stratejik politika temelinde yürütmelidirler.
- ✓ Kent kültürünün devamlılığı açısından, yerel yönetim hizmetlerinin denetlenmesi gerekmektedir.
- ✓ Yerel yönetimlerde kurum arşivlerinin kurulması ve devamlılığı konusunda, hizmetlerin örgütlenmesi ve yönetilmesi için kesinlikle

Bilgi ve Belge Yönetimi-Kütüphanecilik-Arşivcilik alanının mezunlarına görev ve denetleme yetkisi verilmelidir.

- ✓ Yerel yönetimler, hizmetlerini uluslararası standartlara uyacak şekilde ve mesleki etik ilkeler temelinde gerçekleştirmelidirler.
- ✓ Kurum arşivlerinin, kullanıcı ve kullanım istatistikleri tutulmalı ve bu bilgiler şeffaf bir şekilde paylaşılmalıdır.
- ✓ Kurum arşivleri, Kültür ve Turizm Bakanlığı, komşu belediyeler ve diğer ilgili kamu-özel sektör kuruluşları ile koordine edilerek kurulmalı, güncellenmeli ve ilgili Bakanlık tarafından her yıl belirli dönemlerde denetlenmelidir. Denetleme işlevini mevzuat bilgisine sahip Bilgi ve Belge Yönetimi- Kütüphanecilik- Arşivcilik mezunu uzman/müfettişlerin gerçekleştirmesi gerekmektedir.
- ✓ Arşivlere yönelik modern binalarda, uygun raflama ve iklimlendirme koşullarına sahip iç konfor koşullarında, güvenliği sağlanmış alanlarda arşiv yönetiminin bilimsel standartlarda yapılması sağlanmalıdır.
- ✓ Sonuç olarak merkezi yönetim tarafından; Yerel Yönetim Arşivleri için uygun ve yeterli mekânlar tahsis edilmeli veya bu işlemleri kolaylaştırmak amacıyla sponsorlar bulunmalıdır. Arşiv belgeleri ile yapılacak her türlü sanatsal ve kültürel faaliyetler desteklenmelidir.

Kaynakça

- Belediye Kanunu. “Resmî Gazete” (25874, 13 Temmuz 2005).
- ICOMOS (2019). “Türkiye Mimari Mirası Koruma Bildirgesi”.
http://www.icomos.org.tr/dosyalar/icomotr_0623153001387886624.pdf[Erişim tarihi: 27.11.2019]
- Municipal Archives: Promoting Efficiency & Effectiveness. (2001). Canada: The Association of Canadian Archivists.
- Ortaylı, İ. (1992). VI. Belediye Dairesi: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 5.
- Öztaş, C. ve Zengin, E. (2008). “Yerel Yönetimler ve Kültür Hizmetleri”. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 54, 155-180.
- Pektaş, E. K. (2019). *Büyükken! Belediyelerini Eğitim ve Kültür Hizmetlerine Siyasi Parti İdeolojilerinin Yansıması*. <http://bosarmcom.tr^yayjn/>. [Erişim tarihi: 20.11.2019]
- Rukancı, F. (aktaran) (1985). "A What's what of libraries and archives: 5000 years of archives". *Unesco the Courier: A Window Open On The World*, 38 (2), 34-38.
- Rukancı, F. (2010). “Belediyelerde Arşivci İstihdamı”. *Beklenen Mahalli İdareler Dergisi*, 20 (194), 13-16.

Rukancı, F. (2016). "Yerel Yönetimlerde Özel Arşiv Algısı ve Faaliyetleri".
Belediyelerin Kütüphane ve Arşiv Hizmetleri Sempozyumu 12-14 Mayıs 2016.
Bursa: Nazım Hikmet Kültür Evi.

https://tr.wikipedia.org/wiki/K%C3%BClt%C3%BCrel_miras. [Erişim tarihi:
12.11.2019]

<https://www.ibb.istanbul/CorporateUnit/Detail/52>. [Erişim tarihi: 14.11.2019]

<http://www.basaksehir.bel.tr/icerik/2107/dijital-arsiv?open=590>. [Erişim tarihi:
13.11.2019]

<https://www.antalya.bel.tr/birimler/arsiv-sube-mudurlugu>. [Erişim tarihi:17.11.2019]

http://turizm.diyarbakir.bel.tr/tr/rkat/Belediye_Foto. [Erişim tarihi: 09.11.2019]

http://www.odunpazari.bel.tr/odunpazaribelediyesi-50-arsiv_binasi[Erişim tarihi:
11.11.2019]

<http://www.tekirdag.bel.tr/birim/115>. [Erişim tarihi: 13.11.2019]